

6ο Συμπόσιο Ψυχοσωματικής

Η ονειρική λειτουργία στην ψυχοσωματική

ΟΝΕΙΡΑ ΚΑΙ ΤΡΑΥΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Σάββας Σαββόπουλος

Το σύστημα ύπνος – όνειρο διασφαλίζει την συνύπαρξη της λειτουργίας του ύπνου, έκφραση της ενόρμησης θανάτου, η κατ' άλλους των ενορμήσεων της αυτοσυντήρησης, με το όνειρο - την ψευσαιοθησιακή πραγμάτωση της επιθυμίας, υπό το καθεστώς της ενόρμησης της ζωής.

Η αφήγηση του ονείρου στον αναλυτή μαρτυρά την ποιότητα της ονειρικής και της ψυχικής λειτουργίας του υποκειμένου, αλλά και την κατάσταση της αναλυτικής σχέσης. Ο αναλυόμενος αν και βυθισμένος στο ναρκισσισμό του ύπνου με το όνειρο υποδηλώνει ότι κάποιος αντικειμενότροπος σύνδεσμος διατηρήθηκε. Γράφει ο Pontalis :”...το να ονειρευτείς σημαίνει πριν απ’ όλα να διατηρήσεις την αδύνατη ένωση με την μητέρα...”.

Γίνεται παραδεκτό ότι η ποιότητα της ψυχοποίησης και συνεπώς της ενορμητικής ωριμότητας καθορίζει την ποιότητα της ονειρικής λειτουργίας από την οποία εξαρτάται και η ποιότητα του ύπνου.

Η ονειρική λειτουργία σε άτομα με χρηστική λειτουργία που σωματοποιούν, παρουσιάζει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, που αναδείχθηκαν από τους Marty, Fain, David κλπ, που είναι απόρροια της ψυχικής δομής και λειτουργίας τους. Ο Marty ανέδειξε την σημασία της ποιότητας του προσυνειδητού (πάχος των στιβάδων, ρευστότητα μεταξύ των στοιβάδων, συνέχεια της λειτουργίας) στην ιδιαίτερη εργασία του ονείρου σε αυτούς τους ασθενείς και στις διαδικασίες που οδηγούν σε σωματοποίηση.

Η παροδική έκπτωση στις νευρώσεις χαρακτήρα και η βαριά και μόνιμη έκπτωση του προσυνειδητού στις νευρώσεις συμπεριφοράς ανοίγουν την οδό αντίστοιχα σε ασθένειες που εμφανίζονται κατά κρίσεις, ή σε εξελικτικές ασθένειες στο πλαίσιο προϊούσας αποδιοργάνωσης. Στην τελευταία περίπτωση η ονειρική λειτουργία είναι πολύ διαταραγμένη, ενώ οι ασθενείς αδυνατούν να κάνουν συνειρμούς, ενώ στις περιπτώσεις

που δεν ονειρεύονται καθόλου, υποθέτουμε ότι το ασυνείδητο έχει αποκοπεί από τον υπόλοιπο ψυχισμό. Τα χρηστικά όνειρου που αναφέρονται σε εικόνες της ημέρας, δεν έχουν καμία πιθανότητα να συναντήσουν και να ανασύρουν μια ασυνείδητη επιθυμία.

Το "ωμό" όνειρο πραγματώνει εικονικά μια απαγορευμένη ασυνείδητη επιθυμία, η οποία εμφανίζεται χωρίς μεταμφίεση ως έκδηλο περιεχόμενο, κάτι που δηλώνει την ανεπάρκεια της λογοκρισίας και αδυναμία του ψυχικού τόνου στις καθηλώσεις στα διαφορά επίπεδα . Τα επαναληπτικά όνειρα επανέρχονται χωρίς αλλαγή στην μορφή τους και ανακαλούν τα όνειρα των τραυματικών καταστάσεων, όπου επικρατεί η αισθητηριακότητα. Εδώ, ή το ασυνείδητο εκδηλώνεται ανεπαρκώς έναντι ενός προσυνειδητού, που παρουσιάζει επίσης μία παροδική, ή διαρκή ανεπάρκεια, ή μπορεί να υφίστανται έντονες διεγέρσεις απέναντι σ' ένα παγωμένο προσυνειδητό.

Το εγώ θα πρέπει αενάως να αρνητικοποιεί τα ασυνείδητα ίχνη των επώδυνων εμπειριών, σε κάθε επιχείρησή τους να βρουν δίοδο προς την συνείδηση. Όμως κάτω από ορισμένες συνθήκες αυτά τα ίχνη θα επιτύχουν να προκαλέσουν τα όνειρα των τραυματικών νευρώσεων.

Οι Fain και Braunschweig ανέδειξαν ότι η ικανοποιητική λειτουργία του συστήματος ύπνου- ονείρου συναρτάται από την ποιότητα της σχέσης μητέρας-παιδιού, ιδιαίτερα την λειτουργία της λογοκρισίας της ερωμένης. Δι' αυτής η μητέρα αφενός προστατεύει το παιδί από τις υπερβολικές διεγέρσεις με την αλεξιερεθιστική λειτουργία και αφετέρου ξαναγίνεται ερωμένη και αφήνει το παιδί της για να συναντήσει τον άντρα της. Αυτή η αποεπένδυση του παιδιού το υποχρεώνει να βιώσει τις επιπτώσεις της ύπαρξης κάποιου άλλου, επενδεδυμένου από την μητέρα, που γίνεται εμμέσως αισθητός. ως τρίτος.

Το γεγονός ότι η μητέρα ευρίσκεται, με ασυνεχή τρόπο, στη θέση της σαρκικής συντρόφου του πατέρα και του παιδιού, προτρέπει το παιδί να προβεί σε διπλή ταύτιση· Προς την μητέρα ως επιθυμούσα τον πατέρα και τον πατέρα ως το αντικείμενο της επιθυμίας της μητέρας. Οι πρωτογενείς υστερικές ταυτίσεις επιτρέπουν στο παιδί να προσεγγίσει τους πρώιμους αυτοερωτισμούς, να λειτουργήσει ψευδαισθησιακά, λόγω των απουσιών της μητέρας και να βάλει τις βάσεις της ψυχικής αμφισεξουαλικότητας και του πατρικού υπερεγώ.

Σε αντιδιαστολή με την παραπάνω ιδεώδη κατάσταση, επί ανεπαρκούς μητρικής λειτουργίας και απουσίας της λογοκρισίας της ερωμένης, ανακύπτουν σοβαρά προβλήματα στην δόμηση του ψυχισμού του παιδιού.

Για τον Fain, η ψυχική πραγματικότητα συνυφαίνεται από την ψευδαισθησιακή γραμμή, που αναπαράγει τα ίχνη επιθυμιών που ικανοποιήθηκαν και την τραυματική γραμμή, που αναπαράγει ψευδαισθησιακά τα ίχνη του τραυματικού. (Fain και Braunschweig (la nuit le jour) . Η συνύφανση της τραυματικής γραμμής με την ψευδαισθησιακή συμβάλει στον σχετικό περιορισμό των επιπτώσεων των τραυματισμών κι αυτό γιατί πέραν της δράσης της διάψευσης, η σκέψη παραμένει λειτουργική λειτουργεί ως αντικάθεξη. Σ' αυτές, όμως, τις συνθήκες η ψευδαισθησιακή και συνεπώς η αναπαραστατική λειτουργία παραμένουν εύθραυστες.

Σε κάποιες περιπτώσεις, επί αϋπνίας του βρέφους, η μητέρα το λικνίζει για να το ηρεμίσει με διεγερτικό τρόπο, χωρίς ονειροπόληση, χωρίς τρυφερότητα. Με τρόπο χρηστικικούς χειρισμούς και την καταστολή επιδιώκει να ηρεμήσει το παιδί από τις διεγέρσεις, αδυνατώντας να το ικανοποιήσει. λιβιδινικά, μέσω της ψευδαισθησιακής λειτουργίας. (Fain, 1994). Όταν η αντι-τραυματική διαδικασία που υιοθετεί η μητέρα γίνει αναποτελεσματική, τότε το παιδί κινδυνεύει να κατακλυστεί από τις διεγέρσεις, όπως και στην τραυματική νεύρωση. Εδώ, απουσιάζουν πρώιμες αξιόπιστες άμυνες, που να επιτρέπουν την ωρίμανση των ενορμήσεων και την αναπαραστατική τους εκπροσώπηση, οπότε δημιουργείται ένα τραυματικό δυναμικό, που θα απειλεί διαρκώς τον ψυχισμό.

Η επικράτηση της τραυματικής γραμμής απολήγει στην ανάπτυξη της πρωιμότητας του εγώ, όπου στην προσπάθεια του ψυχισμού για έλεγχο αντιδραστικά αναπτύσσονται κάποια χαρακτηριστικά χαρακτηριστικά. Ο Fain υπογράμμισε ότι στις καταστάσεις αυτές διαπιστώνεται μια προτεραιότητα των ενορμήσεων της αυτοσυντήρησης σε σχέση με τις σεξουαλικές ενορμήσεις, που χαρακτηρίζονται από ατελή ωρίμανση της επεξεργασίας τους, τουτέστιν μία λίμπιντο με ποιοτική έκπτωση, δηλαδή συνολικά στερημένη από τις ιδιότητές της. Ο Fain, σε συνέχεια των απόψεων του Φρόιντ στο "οικονομικό πρόβλημα του μαζοχισμού" ισχυρίζεται ότι η λίμπιντο μοιάζει να είναι το αποτέλεσμα της μείξης της ενόρμησης θανάτου και του Έρωτα και συνεπώς η ενορμητική της συγκράτηση αποτελεί μέρος της ικανοποίησης της επιθυμίας.

Συναίσθημα

Ο Φρόιντ, στο κείμενο για την μεταψυχολογία, υποστήριξε, ότι στα ενορμητικό πεπρωμένα της απώθησης περιλαμβάνεται και η δυνατότητα μιας δραστηρικής καταστολής της ενόρμησης, μέχρι του σημείου να χαθεί κάθε ίχνος της. Κατά τον Green, δεν πρόκειται για την εξάλειψη του εκπρόσωπου - αναπαράσταση, αλλά την εξάλειψη του ίδιου του εκπρόσωπου της ενόρμησης. Τούτο συνάδει με την παραδοχή της ύπαρξης ασυνείδητου συναισθήματος, το οποίο μπορεί να παρακάμπτε το προσυνειδητό και να προσφερθεί ως ένας εκπρόσωπος του ασυνείδητου, δηλαδή ως ένας εκπρόσωπος του μνημονικού συστήματος. Λόγω αυτής του της ιδιότητας, το συναίσθημα συνιστά έναν εκπρόσωπο της ιστορίας του εγώ του υποκειμένου.

Ο Φρόιντ επίσης στην "Εισαγωγή στην ψυχανάλυση" αναφέρει ότι τα συναισθήματα αποτελούν μέρος ενός συστήματος μνημονικών ιχνών, υπολείμματα παλιών δράσεων που εσωτερικεύθηκαν. Δηλαδή παράλληλα με την ιστορική αφήγηση που διασφαλίζει η αλυσίδα των αναπαραστάσεων, υπάρχει και μια άλλη ιστορία ενός συμπαγούς συναισθήματος, που σχετίζεται με πρώιμες ατομικές εμπειρίες και αναμένει την σύστοιχη αφήγηση.

Το 1926 ο Φρόιντ γράφει ότι οι καταστάσεις του συναισθήματος ενσωματώθηκαν στην ψυχική ζωή ως ίζημα παλαιών τραυματισμών και ανακαλούνται σε ανάλογες καταστάσεις ως «μνημονικά σύμβολα». Ο Φρόιντ εξομοιώνει αυτές τις συναισθηματικές καταστάσεις με τις υστερικές κρίσεις οι οποίες «εκδηλώνονται αργότερα και αποκτώνται ατομικά» και επισημαίνει ότι θα πρέπει να θεωρήσουμε αυτές τις συναισθηματικές καταστάσεις ως τα πρωτότυπα των υστερικών κρίσεων στο πεδίο του φυσιολογικού. Άρα η εξαφάνιση του συναισθήματος, βασικά του εκπροσώπου του μπορεί να έχει βαρύτατες συνέπειες

Η αποψίλωση του εκπρόσωπου του συναισθήματος, έχει για τον David βαρύνοντα λόγο στην ψυχική αποδιοργάνωση, λόγω της βλάβης που επιφέρει στην αλυσίδα των αναπαραστάσεων. Εδώ τοποθετείται η αφετηρία μιας λειτουργικής ρήξης μεταξύ σώματος και ψυχής, ακριβώς στην άρθρωση του ψυχικού με το σωματικό, εκεί όπου μέσα από ένα είδος διάνοιξης η ενόρμηση αποκτά τον διαφορούμενο χαρακτήρα της. Εδώ δεν πρόκειται για μια απλή λογοκρισία, αλλά για την εξουδετέρωση του ίδιου του ενεργειακού δυναμικού, στο επίπεδο της πηγής παραγωγής της έννοιας και της ανάμνησης.

Ο Smadja στην εργασία του για την κλινική της σιωπής, αναφερόμενος στα παιδιά που εμφανίζουν πρωιμότητα του εγώ, που ζώντας σε ολέθριες συνθήκες νιώθουν ότι τους απαγορεύεται να εκφράσουν τα συναισθήματά τους, γιατί αν αυτό συμβεί το εύθραυστο αντικείμενο θα καταρρεύσει. Τότε το παιδί πραγματοποιεί στο σωματικό μεταίχμιο του ψυχισμού του μια διάψευση, που αφορά την ενορμητική πραγματικότητα και τα πρωτογενή συναισθήματα. Ένα τέτοιο άτομο και ως ενήλικας θα εξακολουθεί επί επώδυνων καταστάσεων να αρνητικοποιεί το συναίσθημα, βασικά μέσω της καταστολής και της αρνητικής ψευδαίσθησης. Πιο έντονες διαδικασίες αρνητικοποίησης μπορούν να οδηγήσουν σε υποβάθμιση, αν όχι σε εξαφάνιση της λίμπιντο και λειτουργικό κατακερματισμό του εγώ, που θα σημαίνει ότι η θεμελιώδης κατάθλιψη είναι επί το έργον.

Αυτή η ριζική ενορμητική εξουδετέρωση μπορεί να κατανοηθεί, εάν υποθέσουμε, ότι λαμβάνει χώρα απορρόφηση της ενέργειας των επενδύσεων δηλαδή απορρόφηση κάθε "ενορμητικής κίνησης, γεγονός που διευκολύνει την αντι-εξελικτική διαδικασία της προϊούσας αποδιοργάνωσης, που απολήγει σε σοβαρές σωματοποιήσεις (Christian David). Η τραυματική κατάσταση που οδήγησε σε αρνητικοποίηση του συναισθήματος μπορεί να ανακληθεί στον αναλυτικό χώρο, λόγω του ψυχαναγκασμού της επανάληψης, και θα εκφραστεί με αρνητικά συμπτώματα, ενδεχομένως και σωματοποίηση. Η επένδυση και η επεξεργασία αυτής της αρνητικής σημειολογίας από τον αναλυτή και η επιθυμία του να κατανοήσει σε τις αντιστοιχεί, διακινεί μέσα από την αναλυτική σχέση και στον αναλυόμενο μια διαδικασία επανεπένδυσης της τραυματικής εικόνας, που συχνά ανακαλείται ως παγωμένης εικόνας, από την οποία, μετά τον τρόπο που προκάλεσε το τραυματικό γεγονός, αποσπάρθηκε και εντέλει εξαφανίστηκε το συναίσθημα. Το μείζον κίνητρο για τον αναλυόμενο να κατανοήσει κι εκείνος αυτό που διερευνά ο αναλυτής είναι ακριβώς αυτή η αντιμεταβιβαστικά στάση του αναλυτή, ο οποίος αντιδρά απέναντι στην κλινική της σιωπής (αρνητικού) διαφορετικά απ' ότι αντιδρούσαν τα πρώτα αντικείμενά του σ' αυτά.

Η ανάκληση του/των συναισθήματος/ συναισθημάτων που προκλήθηκε/ προκλήθηκαν από το τραύμα δεν συμβαίνει σχεδόν ποτέ ως αναπαραγωγή αυτού που βιώθηκε κατά το τραυματικό γεγονός. Θα ακολουθήσει μια πορεία ανασυγκρότησής του από τα στοιχεία που το απαρτίζουν, κάτι που διευκολύνεται όταν στον αναλυτικό χώρο επιτελείται μια εργασία συναισθήματος, στην συμβολοποίηση της οποίας ιδιαίτερο ρόλο παίζει η μορφολογική παλινδρόμηση. Αυτή η μορφολογική παλινδρόμηση δεν είναι εξ άλλου αυτό που είναι το σημαντικότερο στον σχηματισμό του ονείρου; Αυτή η πορεία ανασυγκρότησης

του τραυματικού γεγονότος, - ίσως με αφορμή μια σωματοποίηση, που αναζητά νόημα - απαιτεί την από κοινού επενδυτική εργασία αναλυτή και αναλυόμενου (εργασία του διπλού) επί των σημείων ρήξης της ψυχικής συνέχειας, γενικότερα κάθε διαδικασίας αρνητικοποίησης. Αυτό που υποστηρίζω είναι ότι κατά την θεραπευτική διαδικασία θα πρέπει να υποστηριχθεί η από κοινού επένδυση αυτού που αρνητικοποιήθηκε, δηλαδή να γίνει η εντελώς αντίθετη διαδικασία από εκείνο που συμβαίνει στην αποεπενδυτική διεργασία στον ψυχισμό στην από κοινού διάψευση με το αντικείμενο.

Σε ορισμένες περιπτώσεις η παθογόνος συγκρουσιακότητα που αφορά το συναίσθημα μπορεί να εκφραστεί αναπαραστατικά, ενώ σε άλλες η μετασχηματιστική διαδικασία του μη-νόηματος με νόημα είναι ανέφικτη, επειδή υπάρχει είτε κάτι κενό, είτε κάτι συμπαγές και αδιαπέραστο (το πραγματικό) που ανθίστανται σε κάθε απόπειρά μας να το νοηματοδοτήσουμε. Ο Green θεωρεί το συναίσθημα ως ένα ψυχικό γεγονός, που συνδέεται με μία κίνηση εν αναμονή μίας μορφής. Όταν βρει αυτήν την μορφή τότε μπορεί να λάβει χώρα η αποσύνδεση μεταξύ συναισθήματος και αναπαράστασης. Και γνωρίζουμε από τον Φρόιντ ότι "η ενόρμηση αποσπάται από την αναπαράσταση" κι όχι το αντίθετο.

Εδώ υπεισέρχεται ο σημαντικός ρόλος της επένδυσης, στην οποία αναφέρθηκα. Η ενόρμηση αποσπάται από μία αναπαράσταση και μεταβιβάζεται από μία μορφή σε μία άλλη μορφή. Ο εξωτερικός κόσμος προσφέρει άπειρες τέτοιες ευκαιρίες να βρει κάποια μορφή το συναίσθημα για να εκφραστεί. Εξ άλλου η πραγματικότητα τροφοδοτεί το συναίσθημα ώστε να κινητοποιήσει ένα μέρος από το δυναμισμό του μέσα στα ψυχικά γεγονότα, τα οποία θα συμβάλουν στην δημιουργία σημείων καθήλωσης, απαραίτητων στο σταμάτημα της ψυχοσωματικής παλινδρόμησης και στην συνέχεια της ψυχικής επανοργάνωσης

ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ κας Α

Η ΚΑ Α νόσησε πριν 8 χρόνια από καρκίνο του μαστού. Παιδί στα μάτια της μητέρας της αντίκρισε το είδωλο ενός ανεπιθύμητου, άφυλου άσχημου πλάσματος που μόνο χρηστικά φρόντισε η μητέρα. Ένα πλάσμα που ήρθε στη θέση του αγοριού-πέους που πρόσμενε. Ένας περιθωριοποιημένος πατέρας προσπαθούσε να το παρηγορήσει. Οι πρώιμοι τραυματισμοί, ευνόησαν την πρωιμότητα του εγώ εις βάρος της ενορμητικής ωρίμανσης ενώ η κλινική του αρνητικού έθιξε σημαντικά το συναίσθημα.

Η μεταβιβαστική αρνητικότητα που εμφάνισε η Α στην ανάλυση αποτελούσε επανάληψη της αρνητικότητας, που ανέπτυξε εναντίον της μητέρας της, η οποία πρώιμα λειτούργησε απο-επενδυτικά προς την κόρη της. Ενώ από την απειλητική μητέρα εξαφάνιζε εκείνο που ήταν και έκανε, γιατί δεν άντεχε να το δει, στην μεταβίβαση εξαφάνιζε οτιδήποτε μπορούσε να την κάνει να αισθανθεί κάτι για μένα.

Η αντιμεταβιβαστική μου απάντηση ήταν "διαφορετική" από εκείνη της μητέρας· επιχειρούσα να λειτουργώ στο πλαίσιο μιας επαρκώς καλής "μητρικής διαχείρισης". Αλλά ήξερα καλά ότι εκείνο που ζητούσε από μένα ήταν να μπορέσω να την δω διαφορετικά από την είδε η μητέρα της. Η από κοινού αναλυτική εργασία, ιδιαίτερα στο πλαίσιο της εργασίας του συναισθήματος, συνέβαλε στο ξεπάγωμα του συναισθήματος και την επανοργάνωση του ψυχισμού με σχετική αναβάθμιση της ονειρικής λειτουργίας της που αρχικά ήταν υποτυπώδης (ωμά όνειρα). Έτσι, τα απρόσιτα κατά το παρελθόν τραυματικά στοιχεία, εικονοποιήθηκαν μέσα από τα όνειρα, όπως και σκέψεις αγάπης προς το αντικείμενο.

Τα πρώτα πιο οργανωμένα όνειρα ήταν όνειρα αγωνίας και εφιάλτες, που σηματοδοτούσαν την ανάσυρση τμημάτων του εαυτού, που αφορούν την προσπάθεια απορτίωσης αρνητικοποιημένων τμημάτων του εαυτού. Για τον Φρόιντ ο εφιάλτης δηλώνει την αποτυχία του ονείρου ως "φύλακα του ύπνου". Ο εφιάλτης υποκαθιστά την πραγμάτωση της απωθημένης απαγορευμένης επιθυμίας με την τιμωρία που αρμόζει στο υποκείμενο γι' αυτήν την επιθυμία. Η αφύπνιση παίρνει τη θέση της λογοκρισίας του ονείρου σε σχέση με το άγχος, για να εμποδίσει την αποκάλυψη της απαγορευμένης επιθυμίας. Όμως, για τον Lacan ο εφιάλτης είναι μία μάσκα του πραγματικού. Είναι το πραγματικό που αποκρύπτει, που συγκαλύπτει το όνειρο και είναι το πραγματικό που βίαια αφυπνίζει το υποκείμενο. Δηλαδή ο εφιάλτης λειτουργεί ως άμυνα εναντίον του πραγματικού, εναντίον δηλαδή αυτού που δεν μπορεί να κοιταχτεί και να ειπωθεί.

Ο Ferenczi διείδε ένα τραυματολυτικό ρόλο στον εφιάλτη, που ανασύρει την τραυματική σκηνή, η οποία πριν ήταν αδύνατο να ανακληθεί, διότι συνέβη σε μια κατάσταση πλήρους απουσίας συνείδησης, ως το υποκείμενο να ήταν σε καθεστώς αναισθησίας. Όμως, η αρχή της ηδονής που κυριαρχεί στο όνειρο, οι πολλαπλές μορφοπλαστικές δυνατότητες που διαθέτει, και η αναγκαιότητα του ψυχισμού να παραστήσει τα πράγματα, συμβάλουν στην ανάκληση της τραυματικής σκηνής, που συνιστά ένα σημαντικό βήμα στην ψυχική επεξεργασία. Αυτή, η τραυματολυτική λειτουργία του ονείρου θεωρώ ότι γίνεται

ενδεχομένως εφικτή, μέσα από τις οικονομικές και δυναμικές τροποποιήσεις που επιφέρει η θεραπευτική διαδικασία. Η αλεξιερεθιστική δράση του θεραπευτή και η ευκαμψία του να δεχτεί πρώτα τα κενά, τα πρώιμα άγχη και να καλωσορίσει τις όποιες προβλητικές κινήσεις του είναι καθοριστικός παράγοντας.

Σε μια συνεδρία, την αμέσως επόμενη κάποιας άλλης στην οποία ονειρεύτηκε για πρώτη φορά μια τρυφερή προσέγγιση με την εξιδανικευμένη, την ιεροποιημένη μητέρα της, μου ανακοινώνει ότι μετά την τελευταία μας συνάντηση έκανε δυο όνειρα που την εντυπωσίασαν. Ερχόταν ένα τεράστιο τσουνάμι από μπροστά μου και ένα άλλο από πίσω της. Στεκόμουν όρθια και διαπίστωνα ότι δεν υπήρχε από πουθενά διαφυγή. Μόνο φώναξα με όλη την δύναμή μου " μπαμπά, μαμά, σας αγαπώ", (καθώς τους κρατούσα από τα χέρια) και με έπνιξε το τσουνάμι. Ήρθε η λάσπη του και με πλάκωσε και με έπνιξε. Εκεί θα πέθαινα. Τότε ξύπνησα. Δεν ένοιωσα κάτι ιδιαίτερο. Ήμουν ήρεμη.

Στο δεύτερο, ένιωθα μέσα μου να ανεβαίνει κάτι σαν κύμα, μια εσωτερική οργανική αίσθηση και εκείνη την στιγμή άκουσα την λέξη "μίσος" κι εκεί ξύπνησα. Όταν ξύπνησα ένιωθα κανονικά, ούτε καν φοβισμένη. Στα όνειρά απεικονίζονται οι καταστάσεις που βιώνω. Στο πρώτο ήθελα να δηλώσω την αγάπη μου στους γονείς μου στο δεύτερο το μίσος. Μετά επικρίνει τα αδέλφια της για επιθετικότητα και τον εαυτό της για αχαριστία και εγωισμό. Μιλάει για ενοχές, αλλά οι ναρκισσιστικές ευαισθησίες και η ντροπή για τις ελλείψεις της παραπέμπουν σε ένα ενώ ιδεώδες εγώ, παρά σε ενοχή. Ανήμπορη να ανταποκριθεί στο ιδεώδες της μητέρας, ναρκισσιστικά απορριπτέα, επιδιώκει τώρα να βρεθεί στο ύψος του ιδεώδους της ανάλυσης, όπου μου επιφυλάσσει τον ενεργητικό ρόλο θέτοντας τον εαυτό της σε μια ενεργή μαζοχιστική θέση, αντί μιας αυθεντικά παθητικής.

Η εξουδετέρωση του συναισθήματος στα δυο όνειρα νομίζω ότι οφείλεται στην αρνητική ψευδαίσθηση διαδικασία πιο ριζική από την καταστολή και την αναστολή, η οποία εξαφανίζει κάθε συναίσθημα, ακόμα και τον τρόμο, που θα περιμέναμε να βιώσει στον εφιάλτη. Η αρνητική ψευδαίσθηση, όμως δρα και στα ονειρικά μορφώματα που εξαφανίζονται για να εμφανιστεί η οθόνη του ονείρου, βαριά σαν λάσπη. Αυτή η διαδικασία αρνητικοποίησης τόσο στο συναίσθημα, όσο και στο εικονικό περιεχόμενο, μήπως σχετίζεται με το ενορμητικό ξερίζωμα για το οποίο μίλησε ο Φρόιντ, ο Green, για την απορρόφηση του εκπροσώπου του συναισθήματος που μίλησε ο David?

Η εξαφάνιση του συναισθήματος στο όνειρο μοιάζει να αποκαλύπτει την δράση της ενόρμησης του θανάτου που αρνητικοποιεί και την έσχατη κραυγή απελπισίας του εγώ.

Η ασθενής ξυπνά, ως να επρόκειτο για εφιάλη, την στιγμή που απεικονίζεται η θανάσιμη απειλή για εκείνη και τους γονείς, η οποία σχετίζεται με την αιμομοκτική επιθυμία και την ενορμητική καταστροφικότητα, ενώ κατά την διάρκεια του ύπνου και την αφύπνιση το συναίσθημα που θα αντιστοιχούσε στις θανάσιμες απειλές, δηλαδή το άγχος αφάνισης, απουσιάζει. Στο τέλος μένει το τσουνάμι - στήθος - μια ακατάλληλη οθόνη ονείρου.

Όμως, τί διακίνησε αυτήν την ονειρική δραστηριότητα, που εκδηλώθηκε με εφιάλτες; Ίσως οφείλεται στην επένδυση του ψυχοσώματος της ασθενούς από τον αναλυτή, ο οποίος αναζητούσε, επένδυσε αυτό που λείπει (αναπαράσταση και συναίσθημα) εκεί θα έπρεπε να υπάρχει, εκεί που διέκρινε ένα αποτύπωμα ελλείμματος. Στην αναλυτική συμπόρευση ίσως διακινήθει και στον ασθενή μια επενδυτική διαδικασία, υπό την αιγίδα της ενόρμησης ζωής που θα αντισταθμίσει την απο-επενδυτική, έργο της ενόρμησης της καταστροφικότητας. Ωστόσο, προϋπόθεση αυτής της επενδυτικής διαδικασίας είναι η αντικειμενοποίηση του αναλυτή και η επένδυση του με προγεννητικές ή οιδιπόδειες επιθυμίες, αγάπης, ή μίσους, όπως καταδηλώνουν και τα δυο όνειρα. Για τον E. Jones ο κάθε εφιάλης εκφράζει μία ψυχική σύγκρουση, η οποία σχετίζεται με απωθημένες αιμομικτικές επιθυμίες. Ο Charles Odier υποστήριξε ότι ο εφιάλης ανασύρει και καταστάσεις, που ευρίσκονται επέκεινα των υπερεγωτικών διαδικασιών (Ασυνείδητη ενοχή, ανάγκη για τιμωρία, ερωτικοποιημένη μαζοχιστική επιθυμία) και αφορούν μία παλινδρόμηση σε ένα στάδιο πρώιμης αγωνίας, που εστιάζεται στην ιδέα του θανάτου. Το όνειρο θα χρησιμοποιηθεί για να αναδυθούν συναισθήματα χωρίς όνομα, που ενδεχομένως μπορούσαν να αποκαλύψουν κάποια ίχνη από την ιστορία του υποκειμένου. Ο εφιάλης λειτουργεί και ως εκφραστικό μέσο του υποκειμένου, διά του οποίου επιχειρεί να μορφοποιήσει το ενεστώς άγχος και προς τούτο θα δανειστεί προοιδιπόδειες και οιδιπόδειες θεματικές, που αφορούν την καταστροφή, την εγκατάλειψη, τον αποχωρισμό και την σεξουαλικότητα. Αυτή η συχνά διχοτομημένη υποκειμενικότητα μπορεί να προσεγγιστεί δια της ανάσυρσης των ιχνών των αρνητικοποιημένων τραυματικών εμπειριών.

Η προοδευτική διακίνηση του συναισθήματος στην Α, οδήγησε σε νέες ονειρικές εικονοποιήσεις τραυματικών καταστάσεων, οι οποίες αν και στερούνταν του σύστοιχου συναισθήματος, μπορούσαν να συνδεθούν με αυτό από μένα με την αρωγή της

αντιμεταβίβασης και να τις προτείνω ερμηνευτικές παρεμβάσεις και στην συνέχεια η ίδια μπορούσε να την χρησιμοποιήσει για να τα εντάξει σε μια δική της αφήγηση. Η εργασία συναισθήματος διευκολύνεται σε στιγμές μορφολογικής παλινδρόμησης και τότε οι ερμηνευτικές παρεμβάσεις ενισχύουν την μορφοπλαστική δυναμική της Α, που μπορεί πλέον να εικονοποιήσει ελλείμματα που προκλήθηκαν σε ολέθριες συνθήκες και συγκεκριμένα την αίσθηση της εγκατάλειψης και της άρρητης αίσθησης του βιώματος του αβοήθητου.